MONITOR

Na R. P. 1777.
Nro. XXII.
Dnia 15. Marca.

Qui bene latuit, bene vixit. Seneca.

SZafir, ktory ma kolor niebu wypogodzonemu podobny, złotemi lśkni się kropkami, za świadectwem *Pliniusza*, a) Naylepsze szafiry, iako tenże pisze, znayduią się *w Medyi*, atoli nie iasne ani przezroczyste. Szafir złote blaski przyrodzonym pokrywaiący cieniem, znaczy Imiona świetne, w cie-

X niu

a) Plin. *l.* 37. *c.* 9.

niu prywatnego życia utaione. Wielkie te Dusze prawdziwszemi są szafirami, w ten czas naybardziey iasne, gdy nie świecą: w ten czas naybardziey okazałe, gdy się światu, iakoby ich nie było, nie okazuią: y publiczne odbywszy życie, w prywatnym żyią. Takie niegdyś życie żyli *Scypionowie* y *Leliuszowie*, takie *Ciceronowie* y *Attycy*.

- - - - contentus honesto
Fabricius parvo, spernebat munera Regum,
Sudabatque gravi Consul Serranus aratro,
Et casa pugnaces Curios angusta tegebat. (b

Według bowiem *Seneki*: żadne mieysce ciasnym nie iest, ktore cnot wielkich orszak obeymuie. c) a coż dopiero wielki y obszerny umysł, ktory ani samotny bydź kiedy może, ani prożen? pełny iest zawsze obrazow rzeczy, ktore w sobie odmalował: w sobie państwa, prowincye, miasta y krolestwa mieści, ktore zwiedził: w umyśle, Niemiec, Turczyn, Polak, Moskal, o pokoiu

b) Claud. *lib.* 1. *in Ruffin.* c) *Nullus angustus est locus, qui magnarum virtutum turbam capit.* Sen. *Consol. ad* Helviam.

pokoiu traktuią: Hiszpan, Francuz, Angielczyk, woyny wiodą: rozważa to wszystko umysł polityczny, y prawie wykonywa. Y ktoż tu rzecze, że umysł taki iest samotnym, z ktorym świat obcuie? umysłowi w obrębie swoim mieszkaiącemu, sam niedostatek iest dostatkiem, bogactwem ubostwo, obfitością potrzeba:

Vivitur exiguo melius, natura beatis
Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.

Małoż ten ma (mowi Seneka) ktory nie drży z zimna, nie łaknie, nie pragnie? więcey sam Jowisz nie ma. Mieymy wodę, mieymy krupnik, á z Jowiszem się samym o szczęśliwość rozpierać będziem mogli. d)

Felices, quibus obtigit sors nec summa nec infima, sed sané modica. Cominaeus.

Pzeciwnym sposobem, wysokie rzeczy niebespieczne, biią pioruny w wie-

że

d) *An parùm habet, qui tantùm non alget, non esurit, non sitit? plus Jupiter non habet.. Habeamus aquam, habeamus polentam, Jovi ipsi de felicitate controversiam faciemus.* Sen. *Epist. 119.* Idem *Epist. 11.*

że y gory niebotyczne: im większe gmachy, tym z większym walą się upadem, y wielkość swoią w smutnych obalinach grzebią, przeto słusznie napomina Horacyusz:

Fuge magna, licet sub paupere tecto Reges, & Regum vitâ præcurrere amicos. *]

Dla samey wagi (mowi *Seneka*) ktorą w sobie maią, rzeczy wielkie y ogromne osiadaią: y z pod ciężaru swego często się fortuna umyka, gdy go daley dźwigać nie zdoła. e) Krolestwo niegdyś *Thebańskie* między dwoma bracią *Eteoklem* y *Polynikiem* pod tym warunkiem było podzielone, aby na przemiany ieden po drugim panował. Pierwszy, iako brat starszy, rządy obiął *Eteokles*, ktory ie nad czas postanowiony, y owszem na zawsze przy sobie chciał zatrzymać. Bierze się do broni *Polinices*, chcąc prawo swoie odzyskać, zastawia mu

*Chroń się wielkości, mogąc pod podłym poszyciem,
Krolow y faworytow przeyść szczęśliwym życiem.
Monit: 1768. *Nro*. XVII.

e) *Sidunt ipso pondere magna, ceditque oneri fortuna suo.* Sen. *in* Agamemn.

mu się *Eteokles*: iuż stały gotowe do bitwy z obu stron woyska, gdy matka *Jokasta* pośrzednicką się wstawia, y obrociwszy się do wygnańca á syna swego *Polynika*, nie innym skuteczenieyszym sposobem od przedsięwziecia go swego spodziewa się odwrocić, iak przekładaiąc: iż panować nie co inszego iest, tylko się w trudy y niebespieczeństwa wielkie podać, tak go więc ciesząc, o *Eteoklu* mowi:

Ne metue, pœnas & quidem solvet graves,
Regnabit, hæc est pœna, si dubitas, auo
Patrique crede - - Sen. *in Thebaide.*

Tę nieszczęśliwość naywyższych stopni, y częste z nich upadki przeyrzawszy *Karol piąty*, Cesarskiey dostoyności świetność z ascetycznemi zamienił cieniami, y gdy mogł panować nie chciał, świadcząc samże u *Famiana Strady* w te słowa: Przykładu mego mału naśladować będzie, gdyż y ia, kogobym naśladował, z całey starożytności zaledwie miałem. f) Miał iednak wie-

lu,

f) *Exemplum meum pauci imitabuntur: nam & ego quem sequerer, ex omni retrò antiquitate vix habui*

lu, wielki na páństwie, większy w pogardzie páństwa, wielkich naśladowcow *Karol*, ktorych nieśmiertelne imiona gdy wszędzie prawie Kościelne y świeckie z chwałą okazuią Pamiętniki, ia do rzadszych przystępuię, y infułami czyli gamaurami uczczone cźczę głowy, w ktorych ta publicznego pogarda życia, á zatym prywatnego miłość głębiey osiadła. Tak Pius V. obrany Papieżem, pobladłszy te słowa wyrzekł: "ia, dotąd byłem Zakonnikiem, do-"brzem o zbawieniu moim tuszył: zostawszy Kardynałem, począłem się oba-"wiać: obrany iuż Papieżem, ledwie co tylko nie rozpaczam. g) Paweł III. duszę z ciała wypuścić maiąc "wołał-"bym (mowił) bydź pod kucharzem "Kapucyńskim, niż tę bliską Bogu, przez "szesnaście lat godność piastować. h) Adryan III. zwykł był mawiać, "ża-"den

g) *Ego quamdiu fui religiosus, bene speravi de mea salute, factus Cardinalis, cœpi timere, iam creatus Pontifex, pœne de ea despero.*

h) *Mallem me subiecisse coquo familiæ Capucinorum, quàm hanc Deo proximam, sex & decem annorum curriculo dignitatem sustinuisse.*

"den nad Rzymſkiego Papieża nie ieſt "nędznieyſzym, żaden nad iego ſtan "użalenia godnieyſzym, ciernista ieſt Katedra Rzymſkiego Papieża, y tak "ciężka, że nayſilnieyſze barki nie tyl- "ko tłoczy, ale y kruſzy: przeto do- "brze ſię mianuie nie tak nazwiſkiem "iak rzeczą Rzymſki Papież: *Sługą ſług Boſkich.* i) Na grobie Adryana VI. ten napis był położony: Adryan VI. tu leży, ktory nic ſobie w życiu za nieſzczęśliwość większą nie poczytał, iak że kiedy panował. k) à S. Celestyn, rzeczony przedtym *Piotr Moronus*, ciężkie to y niebeſpieczne brzemię dobrowolnie z ſiebie złożył. Im wyżſza bowiem doſtoyność (mowi *S. Chryzoſtom*) tym większe dla Kapłana ſą niebeſpieczeń-

i) *Romano Pontifice nemo eſt miſerabilior, conditione eius nulla miſerior, ſpinosa eſt Cathedra Romani Pontificis, tantaeque molis, ut robuſtiſſimos premat, terat & comminuat humeros, & bene ſe dicit non tam nuncupative, quàm etiam ſubſtantivê ſummum Pontificem: ſervum ſervorum Dei.*

k) Hadrianus VI. *hic ſitus eſt, qui nihil ſibi nfelicius in vita, quàm quod imperaret, duxit.*

czeństwa. l) *Tomasz Morus*, Kanclerz Angielski, gdy mu Biskup *Roffeński* tey godności na Dworze winszował, odpowiedział „do Dworu nie z chęcią „przyszedłem, y w nim nie lepiey się trzymam, „iak ow ieździec na siodle, koniem kierować nie świadomy. m) *S. Augustyn* tak o sobie sam pisze: gdziem wiedział, że Biskupa nie było, tam strzegłem się przystąpić, y tom czynił, ile mogłem, abym w niskim stanie był zbawion, żebym się w wysokim o niebespieczeństwo nie przyprawił. n) *S. Grzegorz Turoneński*, gdy na piśmie iednym przeczytał: iż nie będzie Biskupem, gdyż się bydź nazbyt prostaczkiem zdawał, na brzegu karty przypisał: *Szczęśliwa prostota, ktora mię od tak wielkiego ciężaru uwolniła.* o) Dobrze więc y nader ten żył szczęśliwie, ktokolwiek ukryty żył w osobności: iako przeciwnie, *illi mors gravis incubat*, zdaniem Mędrca Rzymskiego, *qui notus nimis omnibus, ignotus moritur sibi.*

---

l) *Quantò fuerit celsior dignitas, tantò Sacerdotis maiora sunt pericula.*

m) *In aulam invitus veni, & in eadem non minùs malè hæreo, quàm quisquam equitandi insolens, hæret in sella.*

n) *In quo loco sciebam non esse Episcopum, ne illò accederem, cavebam: & hoc agebam quantùm poteram, ut in loco humili salvarer, ne in alto periclitarer.*

o) *Felix simplicitas, quæ me à tanto onere liberavit.*